

Wdłi. 5 VII 2024 r.

DZIEKAN
Wydziału Filozoficznego

prof. dr hab. Roman Kubicki

Arkadiusz Chrudzinski
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Filozofii
Ul. Grodzka 52, 31-044 Kraków

Warszawa, 25 czerwca 2024 r.

Recenzja dorobku dra Bartosza Kaluzińskiego dla celów postępowania habilitacyjnego

Bartosz Kaluziński jest zatrudniony na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

1. Podstawowe osiągnięcie naukowe

Jego podstawowym osiągnięciem habilitacyjnym jest cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pod tytułem „Developing rule-based approaches to linguistic meaning”, składający się z siedmiu pozycji:

- a) Kaluziński, B. (2023). “Rules, Practices, and Assessment of Linguistic Behaviour”, *Theoria* (Sweden), <https://doi.org/10.1111/theo.12468>
- b) Kaluziński, B. (2023). “How Can the Inferentialist Make Room for the Distinction Between Factual and Linguistic Correctness?”, *Inquiry*, <https://doi.org/10.1080/0020174X.2023.2190768>
- c) Kaluziński, B. (2022). “Inferentialism, Context-Shifting and Background Assumptions”, *Erkenntnis* 87, ss. 2973–2992 <https://doi.org/10.1007/s10670-020-00335-z>
- d) Kaluziński, B. (2019.) “Genuinely Constitutive Rules”, *Organon F* 26, pp. 597-611 <https://doi.org/10.31577/orgf.2019.26403>

e) Kaluziński, B. (2019). "Rules and Games", *Philosophia. Philosophical Quarterly of Israel* 47, pp. 1165-1176 DOI: 10.1007/s11406-018-0050-2

f) Kaluziński, B. (2018). "What Does it Mean that Constitutive Rules are in Force?", *Argumenta. Journal of the Italian Society for Analytic Philosophy* 7, pp. 111-124, DOI: 10.14275/2465-2334/20187.kal

g) Kaluziński, B. (2016). "Assessment, Scorekeeping and the Normativity of Meaning: A Reply to Kiesselbach", *Acta Analytica* 31, pp. 107-115. DOI: 10.1007/s12136-015-0264-x

Artykuły, opublikowane w solidnych, międzynarodowych czasopismach, prezentują wizję języka, zgodnie z którą jest on w pierwszym rzędzie praktyką rządzoną regułami, wizję, którą zwykle kojarzymy z późną filozofią Wittgensteina, pomysłami Sellarsa, czy też Brandona. Takie też jest tło filozoficzne, do którego odwołuje się habilitant. Szczególnie ważny w jego analizie jest przy tym inferencjalizm normatywny, skontrastowany z inferencjalizmem naturalistycznym.

Badania swe sam Autor określa jako należące do dwu głównych grup. Grupa pierwsza zawiera analizę i precyzację pojęcia reguły, przy czym w sposób szczególny interesują go reguły konstytutywne, które tworzyć mają nowe formy praktyk. Druga grupa stanowi zaś zastosowania ustaleń uzyskanych w analizach należących do pierwszej grupy do rozwijania koncepcji znaczenia językowego jako normowanego regułami użycia.

Do pierwszej grupy zaliczone zostają artykuły

- "What Does it Mean that Constitutive Rules Are in Force?" (*Argumenta. Journal of the Italian Society for Analytic Philosophy*),
- "Rules and Games" (*Philosophia. Philosophical Quarterly of Israel*),
- "Genuinely Constitutive Rules" (*Organon F*).

Do grupy drugiej zaś

- "Assessment, Scorekeeping and the Normativity of Meaning: A Reply to Kiesselbach" (*Acta Analytica*),
- "Rules, Practices, and Assessment of Linguistic Behaviour" (*Theoria*),
- "Inferentialism, Context-Shifting and Background Assumptions" (*Erkenntnis*), oraz

- "How Can the Inferentialist Make Room for the Distinction Between Factual and Linguistic Correctness?" (Inquiry).

W artykule "What Does it Mean that Constitutive Rules Are in Force?" autor rozpoczyna od Searle'owskiej koncepcji reguł konstytutywnych i regulatywnych. Nieco zabawne jest, gdy na początku czytamy, że Searle nie jest ani pierwszym, ani jedynym filozofem postulującym odróżnienie konstytutywne/regulatywne, później zaś padają różne nazwiska, nie pojawia się jednak wśród nich nazwisko Kanta... Reguły konstytutywne określa Searle jako takie reguły, których respektowanie jest warunkiem koniecznym do tego, aby pewna praktyka była tym, czym jest. Często przytaczanym, choć akurat nie faworyzowanym przez Habilitanta, przykładem jest gra w szachy. Jeśli dwie małpki manipulując figurami na szachownicy przypadkowo odtwarzają schemat obrony sycylijskiej, nie znaczy to, że grają w szachy. Aby to robić, trzeba bowiem działać zgodnie z regułami gry w szachy.

W omawianym artykule autor jako paradygmatycznego przykładu dla wyjaśnienia natury reguł konstytutywnych nie wybiera ani gry w szachy, która jest popularnym przykładem wśród filozofów, ale ma tę wadę, że nie dopuszcza przypadków pogwałcenia reguł (tak jak np. gra w piłkę nożną), ani równie popularnych w roli przykładów systemów prawnych, które z kolei mają pewne szczególne cechy, nieobecne w innych grach i praktykach rządzonych regułami.

Autor uznaje, że dla pojęcia reguły konstytutywnej, która jest istotna dla jego rozważań, istotna jest intencja podmiotu. W przypadku reguł prawa, zdaniem autora, nie zachodzi to.

Ostatecznie habilitant uznaje, że, aby uznać, iż dla podmiotu S obowiązują reguły pewnej praktyki, założyć należy, że S posiada pewną roboczą znajomość reguł konstytutywnych dla tej praktyki (która, co należy podkreślić, może być znajomością *implicite*), ale też i to, że S ma intencję, by przestrzegać tych reguł (a przynajmniej ich centralnej części), poza tym zaś „w zasadzie” respektuje pozostałe reguły rozważanej praktyki.

W artykule "Rules and Games" autor wyjaśnia bliżej różnice pomiędzy szachami, których, jak widzieliśmy, nie uznał za dobry przykład dla celów eksplikacji pojęcia reguły konstytutywnej, a takimi grami, jak na przykład piłka nożna. Szachy są grą „sztywną” (*rigid*), zaś piłka nożna „elastyczną” (*flexible*). W grze sztywnej wykroczenie przeciw regułom (np. nieprawidłowy ruch skoczkiem) kończy grę, w grach elastycznych nie zachodzi to (faul nie

kończy meczu piłki nożnej). Reguły charakteryzują się też różnym stopniem ważności. Wykroczenie przeciwko tym „bardziej centralnym” jest dużo bardziej problematyczne, (np. zagranie ręką w piłce nożnej jest poważniejszą anomalią niż, dajmy na to, nieco zbyt brutalne wejście ciałem). Kryterium centralności, jakie proponuje autor, jest takie, że za centralne uznajemy te reguły, których systematyczne naruszanie powodowałoby w efekcie koniec gry. Przykładem mogłoby być na przykład systematyczne kopanie przeciwnika w walce pięściarskiej.

W artykule “Genuinely Constitutive Rules” autor bierze pod lupę typowe ujęcie, zgodnie z którym reguły konstytutywne tworzą nowe formy praktyk, natomiast reguły regulatywne (takie jak np. reguły etykiety) regulują praktyki, które już istnieją. Autor zauważa jednak, że Searle’owska forma reguły konstytutywnej “X counts as Y in C” jest niezrozumiała bez sprecyzowania zestawu reguł, które definiują praktykę C. Te reguły będą zaś mówić o tym, co wolno a czego nie wolno w ramach danej praktyki, co wydaje się być zasadniczo formą reguły regulatywnej. Zdaniem autora rozróżnienie pomiędzy praktykami opartymi na regułach konstytutywnych a praktykami regulatywnymi da się jednak przeprowadzić. Różnica polegać ma na tym, że praktyki oparte na regułach konstytutywnych zawierać mają trzy warstwy: głębokie konwencje, system reguł konstytutywnych oraz reguły efektywności, czego pozbawione są praktyki czysto regulatywne.

W artykule „Assessment, Scorekeeping and the Normativity of Meaning: A Reply to Kiesselbach” autor krytycznie analizuje argumenty Mathiasa Kiesselbacha na rzecz tezy o normatywności znaczenia, zawartych w artykule M. Kiesselbacha, *The normativity of meaning: from constitutive norms to prescriptions*. *Acta Analytica*, 29 (2014), 427–440.

Propozycja Kiesselbacha jest taka, że normatywną koncepcję znaczenia zamiast w terminach podążania za regułą da się wyrazić poprzez odniesienie do możliwości oceny zachowania językowego w świetle takiej reguły. Autor krytykuje to podejście, pokazując jego trudności i wywodząc dość przekonująco, że wydaje się ono ostatecznie sprowadzać do koncepcji mówiącej o podążaniu za regułą.

W artykule “Rules, Practices, and Assessment of Linguistic Behaviour” autor krytykuje argumenty anty-normatywistów znaczeniowych. Twierdzą oni, że aby móc być ocenianym co do poprawności użycia wyrażenia (czego wymaga normatywizm), trzeba najpierw wyrazić zgodę na udział w odpowiedniej grze. Kaluziński argumentuje, że analogie pomiędzy

językiem a gramami oraz pomiędzy językiem a prawem mogą łatwo prowadzić na manowce. Przyjmuje, że w języku występuje pewna „domyślna normatywność”, której główne zręby opisane zostały w artykułach należących do pierwszej grupy. Żadna wyraźna zgoda użytkownika języka na bycie ocenianym wedle danego zestawu reguł nie jest zatem wymagana.

Artykuł “Inferentialism, Context-Shifting and Background Assumptions” zawiera argumentację przeciwko stanowiskom głoszącym bardzo radykalną zależność znaczenia wyrażenia od kontekstu jego użycia. Autor pokazuje, jak można zbić bądź osłabić te argumenty stając na stanowisku normatywnego inferencjalizmu.

Artykuł “How Can the Inferentialist Make Room for the Distinction Between Factual and Linguistic Correctness?” stanowi wreszcie próbę rozwiązania problemu odróżnienia pomiędzy poprawnością/niepoprawnością faktualną a językową, który pojawia się w ramach ujęć inferencjalistycznych. Kaluziński proponuje, aby poprawność językową traktować jako sprawę systematyczną, związaną z całym systemem reguł, co opatruje się zwykle etykietką „roli inferencyjnej”. Poprawność faktualna miałaby być natomiast kwestią konkretnego zastosowania reguł inferencyjnych w danej sytuacji.

Podsumowując stwierdzić należy, że cykl artykułów stanowiących podstawowe dokonanie habilitacyjne Bartosza Kaluzińskiego jest spójnym i solidnym cyklem, dotyczącym ważnej problematyki filozoficznej i stawiającym sobie zadanie zbudowania zrębów teorii reguł konstytutywnych oraz zastosowania tej teorii do rozwiązania pewnych szczegółowych problemów. Pomysły habilitanta przedstawione są z reguły w sposób jasny, argumenty zwykle są przekonujące, a analizy krytyczne dotyczą ważnych elementów współczesnego pejzażu filozoficznego. Podkreślić należy, że zagadnienie reguł konstytutywnych jest istotne nie tylko dla filozofii języka, na czym w zasadzie koncentruje się habilitant, lecz może znaleźć swe zastosowanie chociażby w ontologii instytucji społecznych. W ramach ciekawostki warto wspomnieć, że prekursorem w tej kwestii był Adolf Reinach (A. Reinach, *Die apriorischen Grundlagen des bürgerlichen Rechtes*, 1913), który rozwinął teorię aktów mowy jeszcze przed pierwszą wojną światową, na długo przed Austinem.

2. Inne publikacje

Po uzyskaniu stopnia doktora Bartosz Kaluziński opublikował jeszcze trzy artykuły oraz trzy recenzje.

3. Współpraca z innymi ośrodkami

Ważnym wymaganiem zawartym w aktualnych przepisach dotyczących przewodu habilitacyjnego jest wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Bartosz Kaluziński spełnia to wymaganie.

I tak na przykład uzyskał on *European Philosophy of Science Association Fellowship for Young Scholars*. W ramach tego stypendium spędził miesiąc w *Center for Logic, Language and Cognition* na Uniwersytecie Turyńskim.

Jesienią 2022 roku spędził miesiąc w Czechach, na Uniwersytecie w Hradec Kralove w ramach grantu „Znaczenie jako użycie a eksternalizm”.

Regularnie uczestniczy też w seminariach Polskiego Towarzystwa Semiotycznego „Znak-Język-Rzeczywistość” (na Uniwersytecie Warszawskim), prezentował też referaty na Seminarium Pracowni Retoryki Logicznej oraz Katedry Teorii Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (2018) oraz posiedzeniu PTF w Szczecinie (2015).

4. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzacyjne

Bartosz Kaluziński prowadzi liczne zajęcia dydaktyczne. Oto ich wykaz:

- a) Etyka (ćwiczenia dla studentów filozofii I stopnia) 2010/11
- b) Społeczeństwo obywatelskie (konwersatorium dla studentów filozofii I stopnia) 2011/2012
- c) Etyka i kultura życia publicznego (ćwiczenia dla studentów filozofii I stopnia) 2010/11
- d) Filozofia społeczna i polityczna (ćwiczenia dla studentów filozofii I stopnia) 2012/2013, 2013/2014
- e) Krytyczne myślenie (wykład fakultatywny dla studentów filozofii I stopnia) 2016/2017, 2018/19, 2019/2020

- f) Teorie znaczenia (wykład fakultatywny dla studentów filozofii I stopnia) 2018/19, 2019/2020
- g) Critical Thinking (wykład w jęz. angielskim dla studentów programu Erasmus) 2021/2022, 2022/2023
- h) Analityczna filozofia języka (wykład fakultatywny dla studentów filozofii I stopnia) 2021/2022
- i) Wstęp do filozofii (ćwiczenia dla studentów kognitywistyki I stopnia) 2021/2022, 2022/2023
- j) Filozofia z elementami logiki (ćwiczenia dla studentów psychologii) 2021/2022, 2022/2023

Ponadto w roku akademickim 2021/2022 pełnił funkcję opiekuna roku dla studentów I roku filozofii I stopnia oraz I roku II stopnia, zaś w roku akademickim 2022/2023 funkcję opiekuna roku dla studentów II roku filozofii I stopnia oraz II roku II stopnia.

5. Spośród pozostałych osiągnięć Doktora Kaluzińskiego wymieńmy:

Konferencje

Brał udział w dziewięciu konferencjach międzynarodowych oraz na dziewięciu konferencjach krajowych.

Granty

- NCN, Sonata 10 - Kierownik Projektu: „Próba stworzenia interpretacji tezy o normatywności znaczenia z wykorzystaniem kategorii reguł konstytutywnych” Nr projektu: UMO-2015/19/D/HS1/00968
- NCN, Opus 21 - Kierownik Projektu: „Znaczenie jako użycie a eksternalizm” Nr projektu: UMO-2021/41/B/HS1/00187

Recenzent dla

Philosophical Studies,

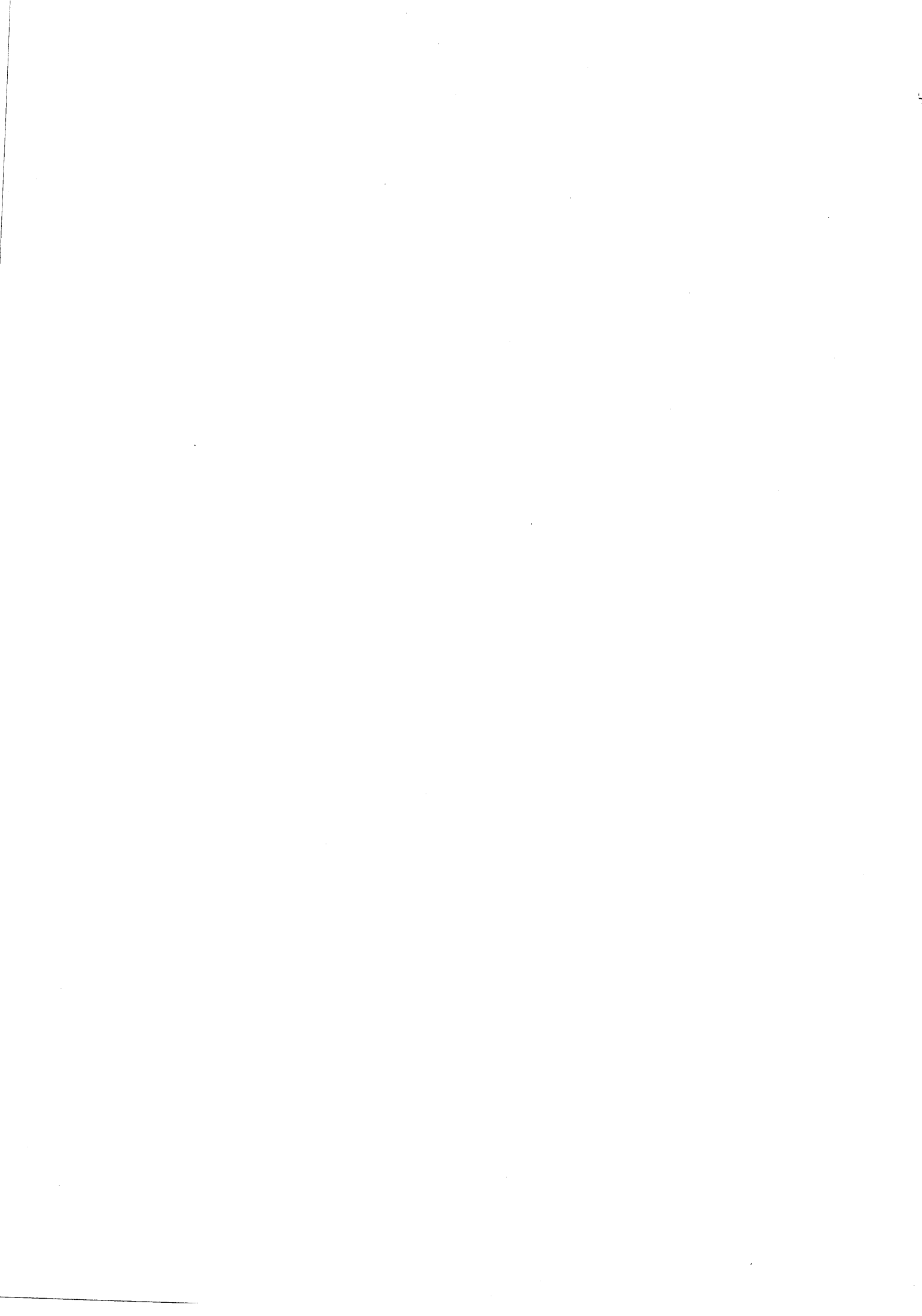
Mind & Language,

Acta Analytica,

Philosophia. Philosophical Quarterly of Israel,

Semiotica,

Argumenta. Journal of the Italian Society for Analytic Philosophy,

Podsumowanie

Moja ocena dorobku habilitacyjnego Doktora Bartosza Kaluzińskiego jest **pozytywna**. Jak pisałem wyżej, cykl artykułów stanowiących podstawowe dokonanie habilitacyjne jest spójnym i solidnym cyklem, dotyczącym ważnej problematyki filozoficznej i stawiającym sobie zadanie zbudowania zrębów teorii reguł konstytutywnych oraz zastosowania tej teorii do rozwiązania pewnych szczegółowych problemów. Pozostały dorobek publikacyjny jest dość skromny, ale aktywność dydaktyczno-organizacyjna, konferencyjna i grantowa znowu wygląda solidnie. Poza tym Doktor Kaluziński może się pochwalić współpracą z innymi ośrodkami, w tym zagranicznymi.

Ostateczny wniosek jest więc taki, że podstawowe osiągnięcie habilitacyjne Pana Doktora Bartosza Kaluzińskiego wraz z pozostałymi dokonaniem **uzasadniają nadanie mu stopnia doktora habilitowanego**.

Z poważaniem

Arkadiusz Chrudzimski

